

DOPRINOS ŠKOLSKOG VJERONAUKA VIĐENJU ŠKOLSKOG OBRAZOVANJA U EUROPI

GÉRY GEVAERT

Kouterstraat 91
B-8550 Zvevegem

Primljeno: 6. 4. 2002.
Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 268:373.3](4)

Sažetak

Nakon što je podsjetio na četiri potporna obrazovanja o kojima govori Unescovo izvješće, autor ukazuje na mjesto, ulogu i cilj katoličkog školskog vjeronauka u današnjoj Europi. To je predmet koji učenicima pomaže da se odgovorno i slobodno susretnu s projektom Isusa Krista, poštujući i učenika kao osobu i pluralnost današnjih životnih i religioznih koncepcija. Učenik je stoga pozvan na dijalog s kršćanskom vjerom te na komunikaciju koja postaje proces osobnog razmišljanja o smislu i o susretu, pri čemu mu pomaže vjeroučitelj koji je i stručnjak, svjedok i moderator. Ukazavši na osnovne značajke školskog vjeronauka i na razliku između školskog vjeronauka i župne kateheze, autor se zalaže za školski vjeronauk koji će i dalje biti školski predmet s jasnim konfesionalnim predznakom.

Ključne riječi: školski vjeronauk u Europi, obrazovanje, škola u Europi

Na početku želim izložiti viđenje školskog obrazovanja u Europi, zatim ciljeve i temeljna opredjeljenja školskog vjeronauka, a na kraju bih želio pojasniti i specifičan doprinos školskog vjeronauka tom viđenju.

1. VIĐENJE ŠKOLSKOG OBRAZOVANJA U EUROPI

Nakon što je Unescovo izvješće »Učenje: blago u nama«, koje je 1996. priređeno pod vodstvom J. Delorsa, uporabilo magične riječi o četiri »potporna obrazovanja«, čini mi se da čitava Europa uređuje svoje škole u skladu s njima: »učiti znati, učiti činiti, učiti živjeti zajedno, učiti biti«. Riječ je o obrazovanju čitavog mladog čovjeka.

1.1. Učiti znati

Learn to know. Zagovaranje »kvalitetnog temeljnog odgoja« za svakog učenika. »Jer, škola bi trebala usaditi i želju za učenjem i užitak u njemu, sposobnost kako naučiti učiti, te intelektualnu radoznalost.«¹

Očito je da razum treba otkriti, shvatiti mnogo toga te uvidjeti međusobnu povezanost jednih s drugim spoznajama i činjenicama. Postoje razni školski predmeti, svaki sa svojom metodom i kompetencijom, svojim sadržajem i svojim ciljevima. Imajući na umu izvanrednu količinu znanja koja danas postoji, riječ je o tome da se uči ono najvažnije, da se nauči razlučivati bitno od sporednoga, da se upoznaju prak-

¹ J. DELORS, *Učenje: blago u nama*, Educa, Zagreb 1998, str. 21.

tični putevi za pronalaženje dodatnih informacija (biblioteke, mediateke, internet) a da se pritom ne zaluta. »Dobro sređena glava radije negoli puna glava« (Montaigne) isto je tako vrlo aktualna istina. »Učiti učiti« danas je temeljni predmet za sve učenike i učitelje.

1.2. Učiti činiti

Learn to do. »Osim što ljude uči obavljati neki posao, to bi učenje trebalo osigurati i usvajanje kompetencija koje omogućuje ljudima snalaženje u raznim situacijama.«² Izraz »kompetencija« danas je dio temeljnog školskog rječnika. Istinu govoreći, već se i intelektualne sposobnosti koje spominjemo nazivaju »kompetencije«. Riječ je o vrsti »operacija« koje netko usvaja u školskom obrazovanju. Postoje predmetne kompetencije svojstvene svakom predmetu, kao i transverzalne kompetencije koje su zajedničke svim predmetima. Tako se razlikuju:

1.2.1. Kompetencije mentalnoga ili kognitivnog reda

Takve su npr. sljedeće radnje: postavljati pitanja (samome sebi), (pre)formulirati neki problem, razmišljati o riječima i mišljenju drugoga a da ih se pritom ne izobličiti, sakupljati informacije i u njima se snalaziti, shvatiti neki sastavni dio polazeći od njegovog okruženja, uspoređivati različita mišljenja, znati obrazložiti vlastito mišljenje i dopustiti da nam drugi postavljaju pitanja, usvojiti nove spoznaje. U svemu tome važna je uloga umijeća komuniciranja. Nije tu uključena samo glava, nego i srce i ruke, te odjekuje nešto novo.

1.2.2. Psihomotoričke ili afektivne kompetencije

Npr. empatija ili sposobnost simpatiziranja s drugim, sposobnost slušanja i »shva-

ćanja«, sposobnost da se »doživi« neka poezija ili uživa u nekom umjetničkom djelu, ili da se aktivno i kreativno doživljava kultura (umjetnost, sport, glazba, ples...).

1.2.3. Metodolojska kompetentnost i tehnike

Usmeno ili pisano, jasno i precizno izražavanje, bilježenje, rad s računalom, ovladavanje temeljnim tehnikama rada s drvetom ili metalom, zdravstvena skrb ili njega ljepote...

Danas se rado govori o *ključnim kompetencijama* koje su kognitivno psihomotoričke ili afektivne i koje su srce stručnog i osobnog obrazovanja, npr. proizvodnja informacija, služenje jezicima, pozitivan stav, razvijen smisao za inicijativu, umijeće komunikacije.

1.3. Učiti živjeti zajedno

Learn to live together, »tako da se razvije razumijevanje drugih i njihove povijesti, tradicije i duhovnih vrijednosti i, na tom temelju, stvori novi duh koji će [...] potaknuti ljude da u praksi provedu zajedničke projekte ili razriješe neizbježne sukobe na pametan i miran način«³. U školskom rječniku govori se o *relacijskim* ili *medusobnim* ili *društvenim* kompetencijama ili pak o kompetencijama *odgoja za građanstvo*. Tako se istovremeno govori i o »stavovima« (htjeti) i o »kompetencijama« (znati i moći), npr. o poštivanju i empatiji (htjeti i biti sposoban »vidjeti« drugoga i »slušati ga«), dopuštati da se izraze različita mišljenja, na prikladan način izraziti svoje mišljenje i svoje iskustvo, (htjeti) raditi u ekipi i izvršavati dodijeljeni zadatak, naučiti sudjelovati u širem društvu, duha otvorenog za prava čovjeka.

² Isto, str. 23.

³ Isto, str. 22.

1.4. Učiti biti

Learn to be, »jer će u 21. stoljeću svi morati biti puno samostalniji u donošenju odluka te imati jače razvijen osjećaj osobne odgovornosti u ostvarivanju zajedničkih ciljeva. [...] još jedan imperativ: nijedan od talenta koji leži skriven poput zakopanog blaga u nekoj osobi ne smije ostati neiskorišten.«⁴

Valja biti, zapravo »htjeti biti« ono što jesi, postati čovjek sa sposobnostima i osobnim stavovima koji su nužni za oblikovanje osobnosti, ne samo stavova školskog obrazovanja nego i životnih stavova. Često se i te sposobnosti nazivaju »kompetencije«, npr. smisao za točnost i red, suobličavanje s onim što se dogovorilo, zauzimanje za nešto i ustrajavanje na tome, sklonost za učenje iz svojih pogrešaka, skrb za svoje zdravlje i higijenu, za okoliš, (htjeti) rad, igra, zajednički život. U flamanskoj zajednici u Belgiji, već određeni broj godina svaka škola, bilo katolička bilo druge javne škole, ima svoj »pedagoški projekt« koji je izrađen u skladu s ciljevima ili svrhom njezina obrazovanja ili odgoja. U općem pedagoškom projektu i modelu javnih škola može se čitati: »neophodna je skladna interakcija između pojedinaca i zajednice; pojedinac će u zajednici primiti najveće moguće šanse za razvoj. To se može postići samo ako je obrazovanje pojedinca »totalno«, tj. ako uključuje i znanstvene i tehničke, društvenokulturalne i etičke sastavnice. Nužna je zdrava ravnoteža među raznim sastavnicama. Nadovezujući se na to potpuno obrazovanje, mladi će naučiti razlučivati cilj i smisao svoga ponašanja te kritičko zauzimanje stajališta prema sebi i prema društvu. Već će od djetinjstva naučiti slobodno prihvaćati odgovornosti.«

1.5. Je li to obrazovanje »totalno«?

U školi dijete uči čitati i pisati, računati i pjevati, a vrlo brzo i služiti se računalom.

Dijete istražuje svijet u kojemu živi, pomoću susreta s drugima, pomoću jezika, povijesti i aktualnosti, fizike i zemljopisa, te prvog susreta sa znanostu i tehnikom; kao i pomoću brojnih kompetencija koje ćemo opisati.

Ono postavlja i pitanja koja, što je ono starije, postaju naglašenija: čemu svi ovi napori za jezike, a zatim? Što je doista korisno, vrijedno? Tko sam ja u tom ogromnom svijetu? Koja je tajna ljubavi? Je li moguće biti sretan? Odakle toliko trpljenje? Nije li moguće imati više mira, manje gladi, nasilja i terorizma u našem svijetu? Zanima li se Bog za sve to? Što je s djecom i mladima koji izgube život u prometnim nesrećama ili zbog ratnih nasilja? Tolika pitanja, a sva se odnose na tri temeljna pitanja čovjekova postojanja: tko sam? Što radim? Čemu se mogu nadati? Pitanja o smislu života (metafizička pitanja) i njima odgovarajuće ponašanje (etička pitanja). U raznim školskim predmetima može se, sasvim jasno, reći nešto i o tim pitanjima. Ta su pitanja međutim previše važna a da se o njima ne bi izravno, sveobuhvatno i sustavno raspravljalo. Zato je školski vjeronauk važan u školi. U mnogim javnim školama postoji i alternativni predmet – etika.

2. POJAM (KONCEPT) ŠKOLSKOG VJERONAUKA DANAS

2.1. Danas

Mnogo se pisalo i piše o razvoju kulture u europskom društvu. Ovdje ću se ograničiti na pet obilježja koja posebno utječu na djecu i mlade u njihovom životnom okruženju. U kakvoj vodi oni zapravo plivaju?

⁴ Isto, str. 23-24.

a) Složenost

Njihov životni prostor vrlo je *složen*: unatoč poplavi informacija i mogućnosti komuniciranja, teško se je snalaziti među brojnim zakonima i pravilima, administrativnim propisima, političkim, znanstvenim, društvenim i kulturalnim stvarnostima... Ima li mnogo mladih koji slijede aktualne informacije? Mnogi se mladi nastoje dobro osjećati unutar raznovrsnih »skupina vršnjaka« (peer groups).

b) Sekularizacija

Taj životni prostor vrlo je *sekulariziran*, s mnoštvom »kultura« i poimanja o životu. Više nijedna kultura ni pogled na život ne određuju sami za sebe izgradnju kulture i njezina »smisla«. Različitost kultura i životnih poimanja u obiteljima susreće se i u školi, čak i u (gotovo) svakom učeničkom zredu. Nije lako rasti prema osobnoj zgradi vlastitog života.

c) Mnoštvo »mogućnosti«

Unatoč brojnim svojim zakonima, društvo je izvanredno permisivno. Tako npr. pomoću medija i promidžbe, koji nimalo ne vode brigu o odgoju ili moralu, društvo predstavlja *mnoštvo »mogućnosti«* ali otkriva nažalost i mnoštvo prijevara. Mnoga djeca i mladi doživjeli su već brojna iskustva, ne samo radost nego i *uvrede* i strahove... što ne olakšava traženje smisla i sreće.

d) Globalizacija i manipulacija

Svijetom vladaju razum i tehnika koji život čine ugodnim; pa ipak, upravljanjem (»management«) i informatikom oni sve promatraju s ekonomskog gledišta, sve globaliziraju i manipuliraju. Čovjek je »homo sapiens faber« koji je sposoban za mnoštvo podviga i troškova. Ono što nije racionalno ili korisno, to je bezvrijedno. Srce je pritiješnjeno, a zajednice, pa i svjetska zajed-

nica, su rascjepkane. Poznata nam je borba za »drugu« globalizaciju.

e) Istaknuto mjesto »pojedinačne« slobode

Pojedinačna sloboda je sveta; to je autonomija za organiziranje vlastitog života i za izgradnju vlastitih vrednota i istina; pa ipak preostaje rizik da se pojedinac izgubi u mnoštvu. Nije lako usmjeravati svoju slobodu. Što zapravo znači biti slobodan?

2.2. Školski vjeronauk danas

Govorim o novoj koncepciji školskog vjeronauka kakva je razrađena posljednjih godina u flamanskim i francuskim zajednicama u Belgiji, napose u školama drugoga stupnja (od 12. do 18. godine). Promotrimo prije svega glavnu svrhu ili cilj, a zatim temeljna opredjeljenja.

2.2.1. Cilj

U njihovom rastu u identitetu, u njihovom traženju odgovora na najdublja pitanja smisla i *sreće*, školski vjeronauk postavlja učenike u situaciju susreta i sučeljavanja s projektom Isusa Krista kao mogućim videnjem tog razvoja, izvorom života i čovjekovim ispunjenjem (cijelog čovjeka i svih ljudi).

2.3. Temeljna opredjeljenja*a) Poštivanje učenika*

Naše polazište su učenici, onakvi kakvi jesu, sa svojim značajkama, tamo gdje se nalaze na svome putu, sa svojim školskim obrazovanjem, u svom kulturalnom okruženju, sa svojim interesima ili nedostatkom interesa, sa svojim stavovima, komunikativnim, narativnim i imaginativnim sposobnostima, sa svojim pitanjima i sa svojom težnjom za istinom, sa svojom pripadnošću i sa svojom zajednicom i slobodom. Ta polazna situacija ostaje uporište tijekom cijelokupnog razdoblja školovanja.

Učenici su pozvani na razmišljanje o smislu života i o religiji, uz poštivanje kršćanske vjere, čak ako se s njom i ne poistovjećuju. Kao školski predmet, školski vjeronauk želi biti poziv djeci i mladima da rastu prema osobnoj i odgovornoj odluci o svojoj vjeri i o svome životu.

Prihvaća se mogućnost da te odluke budu vrlo različite. Pa ipak, ako vjeroučitelj učenicima prenosi samo znanje i smisao, on je prepreka tom temeljnom opredjeljenju. Učenici su pozvani razvijati sposobnost tj. kompetentnost u traženju smisla ili religioznu kompetenciju te sami pronalaziti vlastiti put u pluralnom društvu koje se razvija. Te kompetencije teže k prosvjetljenju i produbljivanju iskustava, razmjenu tih razmišljanja s drugima i suočavanju s baštinom koja ih nadahnjuje i sa »pripovijestima« kršćanske tradicije. Tako učenici mogu malo-pomalo pronaći smisao života.

b) Priznata pluralnost

Pluralnost životnih i religioznih koncepcija uvedena je u razred i priznata kao sugovornik. Možemo sebi tada postaviti i pitanje: ne postaje li tako naše vlastito kršćansko uvjerenje samo »jedno od mnogih uvjerenja« na tržnici pogleda na svijet, ne blijede li boje koje su svojstvene kršćanskoj poruci? U svakom slučaju, nije to nakana našeg školskog vjeronauka, a niti našeg vjeroučitelja koji vodi učenje. Identitet omogućuje otvaranje, on potvrđuje da će susret s drugima i s njihovim bogatstvom biti mogućnost za pojedinca osobno kao i za druge da rastu u svom vlastitom životu i vjeri. Nije međutim riječ o predmetu »komparativnih religijskih znanosti« nego o otvorenom dijalogu među uvjerenjima koja usmjeravaju učitelja i učenike. Učenici mogu doživjeti iskustvo da je učitelj »kod kuće« sa svojim vlastitim vjerskim uvjerenjem kao i da je istovremeno otvoren

za susret s drugim životnim poimanjima i religioznim tradicijama.

c) U dijalog s kršćanskom vjerom

Često se čuje da mladi osjećaju odbojnost prema kršćanskoj tradiciji. Možda se radije povlače kad je bogatstvo kršćanskog iskustva stiješnjeno u »kršćanski kalup«, kad je složenost života pokrivena prejednostavnim »kršćanskim odgovorima«? To ne znači da od evanđelja stvaramo »primamljiv proizvod«; odbojni vid (križ) i radikalni poziv evanđelja neće biti prikriveni, a bogatstvo kršćanske tradicije neće biti osiromašeno. I učitelj i učenici pozvani su da dopuste te ih ispituje i nadahnjuje povijest ljubavi Boga koji je postao čovjekom u Isusu i koji ljude nastavlja oslobađati i usrećivati.

Tradicija nije zaključena, ona želi aktivno pokrenuti mlade da postave pitanje svom životu, da dopuste samima sebi postavljanje pitanja polazeći od svog aktualnog životnog prostora. Tako biblijsko pripovijedanje postaje kvasac u tijestu ljudskog pripovijedanja. Mladi mogu učiti od Biblije, koja nije uvijek daleko od njihova života, kao i od tradicije zajednice vjernika s njihovim »riječima«. Crkva također, zajedno s mladima, uči bolje čitati znakove aktualnog vremena i pronalaziti nove »riječi« vjere.

d) Komunikacija: proces razmišljanja o smislu i o susretu, izvor razumijevanja

Komunikacija je više od jednostavne metode; ona je bit školskog vjeronauka, kao što je i Božja bit razmjena u njemu samome. U tom dijalogu dolazi do interakcije između kršćanskog viđenja, vjerničkog angažmana vjeroučitelja i iskustva učenika o aktualnom životu: izmjenična razmjena riječi, riječi koja se vraća (odgovora) i »Riječi«.

Na taj način, s učenicima između 12 i 18 godina svake se godine istražuje neko

područje života s obzirom na traženje smisla, pomoću pristupa različitim religija i pristupa koji je tipično kršćanski: kako misle, osjećaju i djeluju na tom području učenici, kako misle ljudi s različitim uvjerenjima, kako misle biblijski likovi, kršćani u povijesti i danas. Primjeri tog područja, u novim programima flamanske zajednice: vrijeme, unutarjnost, identitet, opredjeljenje, posao, ljubav. Neko životno područje može postati izvor smisla za mlade ljude. Svaki vjeroučitelj raduje se kad se razvije dobar razgovor. On teži prema trenutku kada će učenici postati osjetljivi na dimenziju smisla, kad će znati protumačiti, povezati svoje mišljenje s tradicijom, kad će znati motivirati, slušati sa simpatijom razmišljanje svojih sudrugova i pluralnosti, sučeliti se s posljedicama.

Taj susret, to druženje, sastoji se u slušanju i govorenju, kao i u šutnji prigodom pristupa misteriju života. U toj dinamici otvorenog ispitivanja pojavljuje se smisao koji se doživljava kao put vjerovanja.

e) *Vjeroučitelj*

Vjeroučitelj prati to učenje u koje je i sâm uključen. Njega se smatra *svjedokom* kršćanske vjere, toliko autentičnim koliko je to moguće, s velikim poštovanjem prema slobodi učenika; nije riječ o tome da ih povraća ili odvraća pomoću svjedočenja usko-grudne vjere.

Kao *stručnjak* vjeroučitelj pokazuje put prema ispravnoj informaciji i dokumentaciji kako bi otvorio panoramu životnog prostora, u općem kontekstu razmišljanja proizašlog iz pozitivnih i humanističkih znanosti, iz raznih filozofija poimanja života i religija, u svjetlu kršćanske tradicije. To se ispitivanje događa u obliku različitih izričaja, ne samo književnih i verbalnih, nego i vizualnih, dramskih, glazbenih, mističnih i liturgijskih.

Kao *moderator* vjeroučitelj nastoji kod učenika poticati razvoj kompetencija za otkrivanje smisla; on to čini pojašnjavajući bogatstvo smisla ili religiozno bogatstvo onoga što oni donose, budeći u njima otvoren i kritički duh. Na taj način nudi im mogućnost da se upoznaju s Isusom Kristom i njegovom porukom kao izvorom života u punini.

3. DOPRINOS ŠKOLSKOG VJERONAUKA

3.1. *Učiti znati*

Jasno je da katolički školski vjeronauk, kao predmet školskog poučavanja, nudi djeci i adolescentima mogućnost da rasprave o svojim najdubljim ili egzistencijalnim pitanjima na istoj razini s brojnim spoznajama i sposobnostima koje trebaju upoznati i usvojiti u školi. Nudi im se mogućnost da ozbiljno upoznaju vjeru i kršćanstvo.

Školski vjeronauk je »predmet-kvasac« u školi: on postavlja pitanja drugim predmetima koji se poučavaju u školi, a ti predmeti opet po učenicima i kolegama profesorima vjeronauk potiču na »razmišljanje«, npr. kako u povijesti i u sadašnjosti shvatiti ono što se događa između Izraelaca i Palestinaca? Što ta situacija znači, kako pitanje postavlja onome tko kaže da je kršćanin?

»Opći direktorij za katehezu« (1997) u broju 73 kaže: »školski vjeronauk uprisutnjuje evanđelje u osobnom sustavnom i kritičkom procesu asimilacije kulture«.

Ne nalaze li napokon sve te spoznaje svoj smisao u »religiji«, tj. u kršćanskom viđenju stvarnosti?

3.2. *Učiti činiti*

Sposobnosti traženja smisla ili religiozne kompetencije koje razvija školski vjero-

nauk, uključuju gotovo sve školske kompetencije tako da učenik danas postaje što je više moguće »protagonist« svoga obrazovanja, usvajajući znanja i kompetencije.⁵

3.3. Učiti živjeti zajedno

Taj je cilj očito i u središtu procesa vjeronaučnog učenja i u središtu Radosne vijesti. U slici plemenitih životnih nazora Isusa i tolikih likova koji su kročili njegovim tragom, po mogućnosti i u živom sjedinjenju ili u prijateljstvu s njime, mladi mogu pronaći nadahnuće i snagu da žive zajedno, te da sukobe rješavaju na nenasilan način.

Tamo gdje se više učenika otvori za takvu dinamiku, razred postaje »hic et nunc« radionica komunikacije i radosna zajednica.

3.4. Učiti biti

Obrazovanje ili odgoj može se usporediti s drvetom. Grane, to su spoznaje i kompetencije. Deblo, to su stavovi koji već pretpostavljaju etičku svijest, procjenu vrednota. *Korijenje* koje hrani i podržava stablo jesu životna poimanja ili najdublje uvjerenje (ideal) ili vjera.

Kad bi se čak i posredstvom interkulturalnog i interreligioznog dijaloga, polazeći od biblijske tradicije ili od prava modernog čovjeka, uspjela kristalizirati »svjetska etika«⁶, preostaje pitanje o tome kako ta lijepa etika može potaknuti ljude da se ponašaju u skladu s njom. Gdje pronaći taj potrebni »dodatak duše«⁷?

U integralnom ili totalnom odgoju nije riječ o postizanju ravnoteže između znanja i svih oblika »znati činiti« ili kompetencija i stavova; riječ je o postojanosti koja je usmjerena prema nekom cilju (npr. živjeti u savezu s Bogom Isusa Krista). Bez takvog »vidjenja«, »ljudi postaju suroviji« (droga i kriminal, seksualni razvrat i sida, depresija

i samoubojstva, nedostatak zatvora za mlade prijestupnike...).

Školski vjeronauk nudi mladima mogućnost da ukorijene i da okrunu svoje obrazovanje. Hoćemo li pratiti mlade u njihovoj formaciji i odgoju samo zato da zadovoljimo iščekivanja aktualnog društva? Ne bismo li bolje učinili da mlade pratimo prema utemeljenom viđenju, u kritičkom i stvaralačkom duhu, nadahnjujući ih da ovaj svijet učine boljim?

Nije li autonomija zapravo »angažirana sloboda« ili »sposobnost za ljubav« kao što je rekao kardinal Martini?!

Upućuje li J. Delors sa svojom komisijom na to kad izjavljuje: »Stoga je plemenita zadaća obrazovanja poticati svakog pojedinca, postupati u skladu s njihovim tradicijama i uvjerenjima te poštivati pluralizam, uzdizati ljudski um i duh na razinu univerzalnog pa čak, u stanovitoj mjeri, omogućiti ljudima da kadšto nadmaše sami sebe.« Komisija procjenjuje svoje riječi te ističe kako »opstanak čovječanstva ovisi o tome. [...] taj proces mora početi samozumijevanjem, putovanjem kroz vlastitu dušu, čiji su putokazi znanje, meditacija i samokritika«⁸.

4. ŽUPNA KATEHEZA, ŠKOLSKI VJERONAUK, KONFESIONALNOST, ODGOJ ZA PLURALIZAM I OSOBNI ANGAŽMAN

Na kraju bih još ukratko podsjetio na dva važna pitanja. Prvo se odnosi na komplementarnost i razliku između župne ka-

⁵ Usp. 2.2.2. a) Poštivanje učenika; 2.2.2. d) Komunikacija: proces razmišljanja o smislu i o susretu, izvor razumijevanja.

⁶ O tome je u posljednje vrijeme osobito govorio i pisao Hans Küng.

⁷ O ovome govori H. Bergson.

⁸ J. DELORS, *Učenje: blago u nama*, str. 18. i 19.

teheze i školskog vjeronauka, a drugo na važnost konfesionalnog školskog vjeronauka kao potvrdu pluralnosti suvremene škole.

4.1. Školski vjeronauk i kateheza

Poznato nam je razlikovanje između kateheze i školskog vjeronauka. Prihvaćamo da kateheza ili »uvođenje« u život vjere ili »mistagogija« predstavlja zajednicu članova koji su već rekli »da«. Božja riječ koja je tu prihvaćena ipak je ista ona koja nadahnjuje školski vjeronauk. Školski vjeronauk ima međutim drugačiji utjecaj na učenike. Onomu tko već vjeruje, pomaže se da napreduje na svom putu vjere (=kateheza); onaj tko prvi put čuje tu poruku, prima »kerigmu« ili »navještaj Radosne vijesti«; onaj tko ne vjeruje ili traži, ima priliku istinski razmišljati o pitanjima smisla i dobra. Za sve učenike školski je vjeronauk prilika da otkriju veze između kršćanske vjere i kulture te da nauče komunicirati potpuno slobodno, otvoreno i tolerantno.

4.2. Konfesionalni školski vjeronauk ili opći predmet za sve

U većini europskih zemalja konfesionalni školski vjeronauk zajamčen je usta-

vom. U nekim zemljama nudi se isto tako i predmet alternativnog poučavanja, kao npr. »etika«. Ne bi li bilo bolje organizirati jedan jedini predmet za sve učenike u jednom razredu zajedno, kao što je to u njemačkoj saveznoj pokrajini Brandenburg (L.E.R.)? O tome se raspravlja i u Belgiji. To bi, tvrdi se, bio stvarni odgoj za pluralizam, mnogo jeftiniji i organizacijski mnogo jednostavniji.

Ovdje ću se ograničiti samo na dva pitanja.

1) Jesu li mladić ili djevojka koji imaju manje od 16 godina sposobni voditi dijalog o i s različitim životnim poimanjima ako oni sami još nisu oblikovali određeni pogled na život? Još im nedostaje kompetencija da »izaberu« i temeljito izgrade stajalište. Stoga je bolje školski vjeronauk usmjeravati polazeći od religioznog stajališta roditelja u kojem djeca sudjeluju, ili su ga i oni sami mogli izabrati. To je nešto slično kao što je potrebno dobro naučiti jedan jezik prije negoli ih se nauči mnogo.

2) Može li u takvom komparativnom modelu neka religija ili životno poimanje za mlade biti istinski »poziv« za usmjerenje i angažiranje njihova života?